

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

24

YASAMA YILI

2

KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

29 Haziran 2012 Cuma

KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU

GÖRÜŐME TUTANAKLARI

29 Haziran 2012 Cuma

---0---

K O N U

	<u>Sayfa</u>
“Toplumsal Cinsiyet EŞİtliğinde Medyanın Rolü” konulu alt komisyon raporunun görüşmeleri	1:10

İ Ç İ N D E K İ L E R

	<u>Sayfa</u>
BİRİNCİ OTURUM	1:10
Zeynep KARAHAN USLU	(Şanlıurfa) 1:8, 9:10
Hülya GÜVEN	(İzmir) 8
Melda ONUR	(İstanbul) 8:10

Açılma Saati: 14.24

Kapanma Saati: 15.30

29 Haziran 2012 Cuma

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.24

BAŞKAN: Azize Sibel GÖNÜL (Kocaeli)

BAŞKAN VEKİLİ: Binnaz TOPRAK (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Öznur ÇALIK (Malatya)

SÖZCÜ: Tülay KAYNARCA (İstanbul)

KÂTİP: Mesut DEDEOĞLU (Kahramanmaraş)

----- 0 -----

BAŞKAN – Komisyonumuzun değerli üyeleri, toplantımızı için yeter sayı vardır.

Komisyonumuzun İkinci Yasama Yılı'nın 12'nci Toplantısı'nı açıyorum.

Öncelikle, Başkanlığın sunuşları ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinde Medyanın Rolü Alt Komisyonumuzun raporunun oylanması konuları var.

Başkanlık sunuşları kısmında şunu söylemek istiyorum: Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Sağlamaya Yönelik Ortamların Geliştirilmesi Projesi kapsamında yapacağımız toplantılardan Gümüşhane, Doğu Karadeniz Bölge toplantılarını 4'ü, 5'i şeklinde yaptık. 5'inde Gümüşhane'den Malatya aktarmalı, Malatya toplantısıyla birleşmiş iki toplantıyı peş peşe gerçekleştireceğimiz bir toplantı gerçekleştireceğiz. Bunun bilgisini vermek istiyorum. Yani 4'ü, 5'i Doğu Karadeniz, 6'sı, 7'si Fırat Kalkınma Bölgesi olacak şekilde ajandalarımıza not alalım.

Bir de bu Cumartesi günü, 30 Haziran Cumartesi günü 11.00'de de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığıyla hem Anayasa Alt Komisyonu Raporumuzu hem de Medya Alt Komisyon Raporu'nun çıktılarını paylaşmak üzere bir toplantı gerçekleşecek, bir ziyaret gerçekleştireceğiz. Diğer bakanlıklarla da temaslarımızı bu çerçevede programlayıp temaslarımıza devam edeceğiz.

Bir hatırlatmak istediğim husus da 12 Temmuz 2012 tarihinde, Avrupa Parlamentosu Kadın Hakları, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu Başkanı Michelle Gustafsson gelecek, Komisyonumuzu ziyaret edecek. 12 Temmuz'u da ajandanıza not ederseniz, Komisyonumuz açısından da bence önemli bir ziyaret olacaktır. Katılabilen arkadaşlarımız ne kadar çok olursa da Komisyonumuz açısından da iyi olur. O yüzden, 12 Temmuz tarihini ajandanıza, yine, not etmenizi sizlerden rica edeceğim.

Değerli milletvekilleri, bugünkü gündem maddemizde de "toplumsal cinsiyet eşitliğinde medyanın rolü" konulu alt komisyonumuzun raporunun görüşmeleri vardır. Alt komisyonumuzda görev yapan, başta Alt Komisyon Başkanı Zeynep Karahan Uslu olmak üzere, tüm milletvekili arkadaşlarıma teşekkür etmek istiyorum ve sözü Alt Komisyon Başkanı, Şanlıurfa Milletvekili Zeynep Karahan Uslu'ya bırakıyorum.

Buyurun Sayın Uslu.

ZEYNEP KARAHAN USLU (Şanlıurfa) – Sayın Başkan, teşekkür ederim.

Sayın Başkanımızın da ifade ettiği gibi, alt komisyonumuz Aralık ayından, Kasım sonundan itibaren çalışmalarına başladı ve bugüne kadar on iki toplantı gerçekleştirmek suretiyle, çalışmalarında bütün sosyal paydaşların katkısını alarak, meslek örgütleri, sivil toplum kuruluşları, akademisyenler, gazete ve televizyonların genel yayın yönetmenleri, köşe yazarları, bağımsız kuruluşlar, meslek örgütleri, ilgili kamu kuruluşları gibi bu konuda bize katkı sağlayabilecek, fikir üreten, iş üreten tüm paydaşların katkısını almak suretiyle işe başladık. Diğer taraftan, elbette dünyadaki örnekler bizim için yol gösterici olabilirdi, kendi sosyolojik yapımızı göz ardı etmeksizin ve kendi toplumsal yapımıza uygun, uyarlayabileceğimiz ya da ilham alarak özgün öneriler üretebileceğimiz düşüncesiyle dünya örnekleri üzerinde de durduk. Bu çerçevede, ulusal ve uluslararası akademik literatür geniş ve özenli bir çalışma neticesinde ve Komisyon üyelerimizin kıymetli katkılarıyla tarandı ve buradan da bilgi damıtmak suretiyle, eskilerin pek sevdiğim bir lafı vardır, "efradını cami, ağyarını mâni" derler, böyle bir rapor hazırlamayı öngördük. Bu çerçevede de biraz klasik belki rapor formatında - bugüne kadar yapılmış alt komisyon raporlarına bakmak suretiyle gözlem yoluyla elde ettiğim bir bilgi- sadece olanı değil de aynı zamanda bir "kavramsal çerçeve" bölümü de eklemeyi biz Komisyon olarak uygun gördük ve bu çerçevede, toplam 5 bölüm ve 3'ten oluşan bir rapor söz konusu.

İlk bölümde bu konu üzerinde yani kadın-erkek eşitliğinin medyanın tüm mecralarında, tüm alanlarında, tüm içerik türlerinde hâkim olabilmesi adına “Neler üzerinden bu tartışma gidiyor ve burada ne oluyor?” u Türkiye ve dünya ölçeğinde ortaya koymayı uygun gördük ve şüphesiz ki toplumsal cinsiyet eşitliği aslında bir demokrasi kriteridir. Toplumların ne kadar demokratik olduğunu anlamak istiyorsak, bu bir ülkedeki kadın-erkek eşitliğine baktığımızda da ülkenin hikâyesini görebiliriz ve bunun, şüphesiz, medyada da iz düşümleri var. Buradan başlamak suretiyle, medyanın bir günümüz insanının yaşam döngüsünü şekillendirme anlamında nasıl katkı sağladığını, bunların nasıl gerçekleştiğini ve bilimsel çalışmaların bu anlamda ne sonuçlara vardığını Türkiye ve dünya ölçeğinde ortaya koyduk. Daha sonra, mecralar bazında konuyu ayırarak... İşte, âdeta toplumun gündelik nabzının attığı yer bugün için insanlık adına televizyon ve hepimiz televizyon izliyoruz. Başka medyaları reddeden insanlar olabilir ama işte, televizyon, şunu biliyoruz ki, hoş bir örnektir: Bu “soap opera”ların ilk çıktığı 80’li yılların sonuydu üstelik, Kuzey Afrika’da, işte, bu “Flamingo Yolu” dizisini izlemek için Sahra Çölü’nde akü aracılığıyla, televizyona akü bağlayıp Flamingo Yolu’nu Sahra’nın ortasında Berberi kabilelerinin izlediği bir dünya. Bir de bunu 2012 versiyonunu düşündüğümüzde bunu görmek çok kolay.

Bu çerçevede, televizyon içeriğinde de diziler, işte, bugün artık birçok bakanlığımız... Dünkü gazetede de vardı galiba, “Az tuz kullanmak için Behzat Ç.’nin yardımını istedi Sağlık Bakanlığı.” diye. Yani belli konularda toplumsal farkındalığı artırmak adına diziler... Hatta artık Türk dizilerinin ünü, itibar alanı Türkiye sınırlarını da aşmış durumda, malum, küresel bir fenomen bir şekilde dünyaya kültür ihraç eden bir yapı hâline geldik, doğrusuyla, yanlışla. Burada “Neler oluyor ve toplum nasıl etkileniyor? Ne yapılabilir?” üzerinden müteakiben yazılı basın, diğer taraftan, bütün medya türlerinde var olduğu için çok önemsemeye değer bulduğumuz reklamlar... Ki medya içeriğinin ve medya kuruluşlarının devam edebilmesinin anahtarı da aslında reklamlar. Reklamlar olmadığında dünyada medyanın kalmayacağı gibi bir gerçekle karşı karşıyayız ve medya türlerinin tamamında var olan bir ortak payda olarak, yani dizilere yazılı basında rastlayamayız ama reklam her yerde ve reklam içerikleri üzerinden de kadın-erkek eşitliğinin nasıl biçimlendiğini gördükten sonra... İnternet elbette ki dünyayı âdeta parmaklarımızın ucunda inşa eden, sanal olarak, bir yeni mecra, insanlığın en yeni keşfettiği medya mecrası ve bunun üzerindeki çalışmalarımız, tespitlerimiz... Ki Komisyon çalışmaları esnasında İnternet içerik üreticileri, İnternet’teki haber siteleri yöneticileriyle de çeşitli görüşmeler gerçekleştirildi, Türkiye’deki gerçekliği kavramak adına ve yararlanabilmek.

Tabii, bir diğer husus da yani sadece bugün değil, bizim ilgi alanımızda yarınlar da çok önemli ve yarınlar dediğimizde çocuklarımızın ve gençlerimizin bilhassa en fazla kullandığı, televizyonu kullanarak, cep telefonunu, İnternet’i kullanarak, bir tür, net olarak medya olarak da niteleyemeyiz ama medya türlerinin içerisinde yer alan bir içerik biçimi olarak ele aldığımız elektronik oyunlar üzerine de yoğunlaştık. Çünkü raporun içeriğinde de geniş bir biçimde ele alındığı için çok detaya girmeyeceğim ama bugün dünya çocuklarına ve dünya gençlerine, kadınlara tecavüz edildiğinde veya kadın dövüldüğünde puan alabildiğiniz -bunlar uç örnekler ama bunlar aynı zamanda dünyada en çok satan oyunlar olarak da karşımıza çıkıyor- bu tür oyunların dahi rahatlıkla sunulabildiği bir dünyada o misyon çerçevesinde yetişen bir insanlık profili geliyor. Bu çerçevede çalışmalarımız oldu ve şüphesiz, medyada toplumsal cinsiyet eşitliği dediğimizde, medyadaki çalışan profilini göz ardı edemeyiz çünkü içerik kendi kendine oluşan bir şey değil. Yani toprağa tohum atıp bitki çıkmıyor. İçerik üreticileri nasıl bakıyor ve nasıl kavırıyorsa farklı meseleleri, içerik de buna göre biçimleniyor ve bu çerçevede, özellikle kadınların nasıl konumlandığı da bir başka kavramsal çerçevemizi oluşturan ana başlıklar arasında yer aldı.

Burayı müteakiben, tabii, özellikle Parlamentoda kurulmuş bir yapılanma olduğumuz düşünülecek olursa, mevzuatı bilmek ve uluslararası deneyimleri de damıtmak anlamlı diye düşünmek suretiyle, hem uluslararası düzenlemeleri, diğer ülkelerde, özellikle “best practice” yani en iyi örnek diye düşünebileceğimiz örnekler üzerinde durduk ve daha sonra da kendi ülkemizdeki hukuki mevzuatı, altyapıyı ele aldık. Olmazsa olmazı alt komisyonların, tutanak özetleri vardır, oraya hiç girmiyorum. Açık biçimde, geniş istenirse de Komisyondan temin edilebilir.

Ve buradan, dünya ne yapıyor? Evet, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, medyada, bütün ülkeler bazında, oranı değişmekle birlikte var. Peki, dünya ne yapıyor? Böyle baktığımızda, “Ne tür düzenlemeler var?” ve bu çerçevede, bütün parlamenter arkadaşlarımızın da katılacağını düşündüğüm bir kanaattir, biz alt komisyon olarak da böyle baktık meseleye: Yasakçı bir bakış açısını savunmanın dünyada da, Türkiye’de de fazlaca bir şey getirmedığını görüyoruz. Ha, şüphesiz ki belli düzenlemeler ve çerçevelenmeler olacaktır, bu olmazsa olmaz ama buraya kilitlemeden sorunun çözümlerini, “Neler yapılıyor?” diye baktığımızda, yapılan düzenlemeler, öz denetim çalışmaları, toplumun bu anlamda medyayı dönüştürmek adına eğer bir gücü varsa kendinden gelen öz gücüdür diye bakarak... Çünkü bu bir arz-talep dengesi.

Bu çerçevede, belki şu veriyi ifade etmek anlamlı olacaktır: İşte, 2012 yılında, bugüne kadar cumhuriyet tarihinin yapılmış en kapsamlı araştırmasını Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığımız gerçekleştirdi, 23 bin denekle ve 2012 verisiyle, baktığımızda, toplumun yüzde 80 küsuru cinsel nitelikli içerikten rahatsız, 70 küsuru şiddet içeriğinden rahatsız. “Peki, ne yapıyoruz?” dediğimizde, “Bu rahatsız olan toplum ne yapıyor?” dediğimizde, “Kanal değiştiriyorum.” diyor ve sadece yüzde 3’ü bir demokratik şikâyet hakkını kullanıp belli bir mekanizmaya başvuruyor. Demek ki toplumdaki bu öz denetim refleksi güçlendirmek Türkiye adına da anlamlı ve bu çerçevede, Türkiye ve dünya uygulamalarına girdik. Bunu müteakiben de sonuç ve öneriler kısmımızda da, bu deskriptif, tanımlayıcı bakışı ortaya koyduktan sonra ulusal, uluslararası ölçekte; “Biz Türkiye adına ne yapabiliriz?” üzerinde durduk. Müsaade ederseniz orayı, Sayın Başkanım, üyelerimizle paylaşmak icap eder.

BAŞKAN – Özetleyelim, evet.

ZEYNEP KARAHAN USLU (Şanlıurfa) – Diğer eklerdeyse bu kısmın genişletilmiş hâlleri vardır. Raporu detaya boğmamak adına böyle bir tercihte bulunduk.

Sadece o kısmı sizlerle paylaşacak olursak, bu önerilerimizi sadece komisyon olarak bir basılı materyal olarak tutmayı düşünmediğimizi de Sayın Başkanımızın da bu önerimizi kabulleri çerçevesinde, alt komisyon üyeleri ve Sayın Başkanımızla beraber, kamu kurumu bazındaki paydaşlara önerilerimizi, kendilerini ilgilendiren kısımları ön plana çıkarmak suretiyle takdim edeceğimizi, aynı zamanda da bütün biraz önce bahsettiğim sosyal paydaşlara da bu raporu ulaştıracağımızı da ifade etmek isterim.

Bu bağlamda baktığımızda, hani biraz da espiyle, hani hep derler ya skeçlerde falan da “Eğitim şart.” E, hakikaten, eğitim şart ve bu sadece tek boyutlu ele alınamayacak bir konu. Bunun çoklu ayaklarıyla baktığımızda, öncelikle, “İçeriği üretenler üzerinde nasıl bir dönüşüm sağlanabilir?” hususuna yoğunlaştık ve bu çerçevede -dünyada da bunun birçok Avrupa Birliği üye ülkelerinde de mevcut olduğu açık bir gerçektir- medya etiği konusunda meslek profesyonellerine, meslek mensuplarına yönelik eğitimlerin başlatılmasını Türkiye ölçeğinde öngörüyoruz ve bunun en alt kademede, mesleğe yeni başlamış bir muhabirden başlayarak genel yayın yönetmenlerine kadar tüm seviyelerde ve süreklilik ilkesiyle gerçekleştirilmesini... Ki bu çerçevede, aslında bu önerimiz bir görev davet çağrısıdır da. Çünkü RTÜK’ün 6112 sayılı Kanunu’nda yayın hizmetlerinin ülkemizde gelişmesini sağlayacak çalışma ve teşviklerde bulunmak, medya hizmet sağlayıcılarının, çalışanlarına yönelik eğitim ve sertifika programları düzenlemek ve sertifika vermek görevi zaten var ama fiiliyatta yok. Biz bu görevin artık yerine gelmesinin sonuna kadar zamanının geldiği kanaatindeyiz. Bu eğitimlerde kullanılacak materyallerin de birleştirildiği bir el kitabının oluşturulmasını da ayrıca öneriyoruz.

Bir diğer husus: Ulusal medyanın dışında, şüphesiz ki özellikle iller bazında baktığımızda da pek çok kez ulusal medyadan daha etkin olabilen, daha fazla izlenebilen yerel medya var ve yerel medyada da farkındalık artırıcı eğitimlerin geliştirilmesi gerekiyor. Böyle baktığımızda, KSGM’nin şu ana kadar -2008 yılında ilk kez başlatılmış- sadece 170 medya profesyoneline yönelik eğitim düzenlenebildiğini, 2011’de bu eğitimlerin yapılmadığını, 2012 bütçesinde de iki atölye çalışmasının öngörüldüğünü tespit ettik. Biz sadece sekiz ilde gerçekleştirilmiş bu çalışmaların sayısının artması ve ülke geneline yaygınlaştırılması gerektiği kanaatindeyiz ki bütüncül bir medya etiği eğitimi bütün medya profesyonellerini kapsasın ve şüphesiz ki bu medya etiği eğitiminin içerisinde cinsiyet eşitliği bakışla bu konudaki farkındalık da medya karar alıcılarına, içerik üreticilerine yaygınlaşsın.

Bir diğer hususta, “Eğitim” alt başlığında... Biz bu raporu çeşitli alt başlıkların altını somut önerilerle doldurarak biçimlendirdik. Kamu kurumlarının toplumsal cinsiyete, özellikle paydaş kamu kurumlarının toplumsal cinsiyete duyarlı hâle getirilmesi icap eder. Bu çerçevede de, yine, 6112 sayılı Kanun’da cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddetle ilgili maddeler mevcut. Ama RTÜK uzmanlarına mutlak surette, mademki medya içeriğini, televizyon boyutunu, radyo boyutunu gözlemliyorlar; toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik eğitimler mutlaka verilmelidir ve şu ana kadar sadece 2005’te, çok sınırlı bir bilgilendirme programı dışında bir programın RTÜK’te düzenlenmediğini gördük. Bu konuda da bir gelişme, bir ilerlemenin sağlanmasını bekliyoruz. Hakeza TRT ki TRT’ye ayrı bir başlık açtığımız için şimdi geçiyorum.

Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğünün 2011 Temmuzunda düzenlediği, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın ve medya konularına yer verdiği bir eğitim düzenlemiş olmasını ise olumlu bir gelişme olarak addediyoruz ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, keza Anadolu Ajansının da aynı eğitimlerden payına düşeni, bir sorumluluk hissiyle gerekli çıkarımı yapması için de önerimizi ortaya koyuyoruz.

Kurum içi eğitimlerde uzmanlarla üniversitelerin kadın çalışmaları ve araştırmaları merkezleriyle, keza KSGM’yle iş birliği yapılması da eğitimin içeriği açısından önerilerimiz arasında.

Bir diğ er husus da elbette sadece bugünü değı il, yarını da inşa edebilmek ve böyle baktığımızda, medya insan sirkülasyonu yüksek olan bir sektör, genç çalışan profili olan bir sektör. Bu çerçevede de bugün iletişim fakültesinde öğrenci olan gençler, aslında pek çoğu da öğrenciyken de sektöre dâhil olurlar ya da bitirir bitirmez çalışmaya başlıyorlar. Böyle baktığımızda, şu anda, YÖK verilerine göre -bana göre reel sayı biraz daha yüksek ama- YÖK'le resmî yazışmamızda 59 tane iletişim fakültesi bulunduğunu görüyoruz. Ancak, bunların sadece 12'sinde toplumsal cinsiyet ve medya dersi, ancak seçmeli ders olarak okutuluyor. Bizim bu çerçevede önerimiz de bu dersin bölüm başkanlıkları ve fakülteler aracılığıyla ve YÖK'ün inisiyatif sergilemesiyle zorunlu ders statüsüne kavuşturulması ve tüm fakültelerde okutulan bir ders hâline gelmesi ki yarının meslek mensupları da bu konuda hassasiyete sahip yetişmiş elemanlar olarak sektöre katkılarını ortaya koyabilsinler.

Bir diğ er husus da, tabii, sadece klasik eğitimle yetinilmeden, destekleyici çalışmalarla da bu bakışın, vurgulama anlamında, yeni gelecek meslek mensuplarına hâkim kılınması ki bu çerçevede de atölye çalışmalarının, uygulamaya dönük atölye çalışmalarının da yaygınlaşması önemli. Bu çerçevede, KSGM tarafından şu ana kadar sadece 259 öğrenciye böyle bir eğitim verilebilmiş, 4 ilde. 2011'de atölye çalışması düzenlenmemiş. 2012'de de 2 tane düzenlenmesi planlanıyor. Oysa Türkiye'de iletişim fakültesine her yıl 3 binin üzerinde öğrenci kayıt yaptırıyor. Aradaki uçurum çok açık. Dolayısıyla, KSGM'nin yatırım bütçesinden bu anlamda da bir kaynak aktarılması ve atölye sayılarının artırılmasının da dönüştürücü etki yapmak açısından katkı sağlayacağını düşünüyoruz.

Tabii, yarını inşa ederken bugünkü toplumsal gerçekliği de göz ardı edemeyiz. İşte, biraz önceki, sadece toplumun yüzde 3'ünün bireysel tepkisini bir yurttaş bilinciyle ortaya koyduğunu düşünecek olursak, medya okuryazarlığının bu coğrafyada yaygınlaştırılması gerekliliği de açık bir biçimde karşımızda. Burada da "Ne yapabiliriz?" diye düşündüğümüzde, okullardaki medya okuryazarlığı dersleri önemli. Fakat, maalesef, henüz medya okuryazarlığı hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik bir hassasiyet bu derslerin içeriğinde yok, mutlak surette eklenmesi lazım. Yani ders içeriklerine, medya okuryazarlığı dersinin içerisine, başka konularda nasıl bir farkındalık geliştiriliyorsa.

Bir diğ er husus: Bu dersleri veren öğretmenlerin de toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda atölye çalışmalarına tabi tutulması... Derslerin sosyal bilimler öğretmenleri tarafından verilmesini de ayrıca uygun bir seçim olarak görmüyoruz, mutlak surette... Biraz önce, kayıt yaptıran öğrenci sayısını da ifade ettim iletişim fakültelerine. Dolayısıyla, yeterince Türkiye'nin artık iletişim eğitimi almış, yetişmiş insanı vardır. Böyle bir Türkiye profilinde ücretli öğretmenlik statüsünde iletişim fakültesi mezunları arasından medya okuryazarlığı dersi veren öğretmenlerin seçilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Tabii, bu arada, eğitim hayatı boyu sürdürülmesi gereken bir husus. Bu çerçevede, yetişkin kadın ve kız çocuklarının hem İnternet ve bilgisayar okuryazarlığını geliştirerek ufuklarını genişletmek hem de bu anlamda, toplumsal cinsiyet eşitliği yönünde de yetişkinlerin -kadın ve erkek ayırmaksızın- farkındalık düzeyini, hassasiyet düzeyini artırmak adına bu yöndeki eğitimlerin, özellikle ilçelere kadar yaygınlaştırılarak ve okul binaları kullanılmak suretiyle... Böylece, hani "Nüfusu eğitecek yer yok." argümanı da ortadan kalkacaktır. Okullarda, ders saatlerinin olmadığı saatlerde halk eğitim merkezlerinin organizasyonunda böyle bir eğitimin de Türkiye genelinde yaygınlaştırılması ve süreklilik ile sürdürülmesinin de toplumun bu anlamda, âdeta bir tık daha ileriye gidebilmesi adına somut katkıları kısa sürede ve kitlesel anlamda Türkiye toplumuna hâkim kılabileceğimizi düşünüyoruz.

Diğ er taraftan, diğ er başlığımıza geçecek olursak, toplumsal cinsiyet ve medya Türkiye'de tartışılan bir konu. İşte, gazetelere konu oluyor, muhabbetlere konu oluyor ama dönüp hakikate baktığımızda, alandaki araştırmaların bu anlamda çok az olduğunu, özellikle saha araştırmasının yani toplumsal gerçekliği bütün çıplaklığıyla ortaya koyan saha araştırmasının, akademi anlamında da, kamu kuruluşları anlamında da çok düşük olduğunu görüyoruz. Bu çerçevede, "Medyayı daha iyi analiz edebilmek adına neler yapılabilir?" diye düşündüğümüzde, TÜİK'te, şuna bakıyoruz ki sadece yazılı medya istatistikleri, radyo televizyon kurum istatistikleri düzenli olarak derleniyor ama kadın meslek profesyonellerine yönelik spesifik, detaylı hiçbir veriye ulaşamıyoruz. Bu çerçevede, İnternet medyasıyla ilgili hiçbir çalışma henüz yapılmamış Türkiye'de, TÜİK bazında ve bunun, tabii, değiştirilmesi önemli. Özellikle toplumun medyayı nasıl izlediği ve alımlama çalışmaları bizim için önemli. Bu çerçevede, hem iletişim fakültesi dekanlıklarına bu anlamda konuya dikkat çekici bir mektubun gönderilmesi hem de akademik araştırma projeleri çerçevesinde TÜBİTAK'ın öncelikli alanlar kapsamında bu konuyu da almasının sağlanması ve böylece, bu tür araştırmaları yapmak isteyen yüksek lisans, doktora öğrencileri ve akademisyenlere yönelik mali desteklerin de genişletilmesi süreci dönüştürücü bir etki yapabilecektir kanaatindeyiz.

Bir diğ er husus da bu tür çalışmalara bir ulaşım kolaylığı sağlayabilmek; konu üzerinde bilgilenmek isteyen, toplumun en geniş ölçekte tümüne, spesifik olarak da mensuplarına, akademisyenlere, STK'lara. Bu çerçevede de KSGM ve teknik altyapının TÜBİTAK tarafından sağlandığı, bu iki kurum arasında bir protokolün imzalanması yoluyla ve Kalkınma Bakanlığının onaylayacağı bir

yatırım bütçesiyle projelendirmek suretiyle bu konuya yönelik tüm akademik çalışmaların bir havuzda, bir data altyapısında, bir on-line bibliyografya projesi çerçevesinde bütünleştirilmesinin de bilgiye ulaşımı kolaylaştırmak ve durumun bütün yönlerini isteyen herkesin görebilmesini sağlamak da önemli bir sorumluluktur diye düşünüyoruz. Çünkü, işte, Bacon'un deyişiyle, bilgi güçtür.

Diğer taraftan, belki de bunun, bu konunun nirengi noktası öz denetim ve öz denetim kavramının nasıl ele alındığına baktığımızda, basın, mecrâ mecrâ gidecek olursak, RTÜK benzeri bir denetleyici kurum yazılı basında Türkiye'de yok. Öbür taraftansa öz denetim kurumlarının bazılarında yasal zorunluluk olarak öz denetim vurgulanıyor. Bizde böyle yasal zorunluluk yok. Yani bir yazılı basın kurumunun herhangi bir öz denetim ya da meslek kurumuna üye olma zorunluluğu yok. Bu çerçevede, "Beyanname verilmesi" başlıklı 7'nci maddeye Basın Kanunu'na, "sürelî yayının uluslararası standartlarda öz denetim yapan bir derneğe üye olması" bilgisinin eklenmesinin yani bunun bir zorunluluk hâline getirilmesinin, öz denetim şemsiyesinin altına tüm medya kuruluşlarının sokulmasının da faydalı olacağı kanaatindeyiz. Onun için de öncelikle, hemen bir yasal düzenleme yapmaksızın, önce bunu bir yıllık bir süre vererek, gazetelere, yazılı basına bir davet çıkarılması ama bu bir yılın sonunda hâlâ bir kıpırdanma olmamışsa da yasal düzenleme yoluna gidilerek, yasayla değil ama üyesi oldukları öz denetim kuruluşları yoluyla bir denetim mekanizmasının bu konu ölçeğinde de harekete geçirilmesinin -keza diğer konular da geçerlidir- anlamlı olacağını görüyoruz. İşte, örneğin Avusturya, Danimarka, Finlandiya gibi birçok ülkede de yasal zorunlulukla öz denetim uygulamaları AB müktesebatında da mevcuttur, bunu da ifade etmek gerekir.

Diğer taraftan, medyayı teşvik etmek adına toplumsal tepkinin yönlendirilmesi için belli kampanyaların gerçekleştirilmesi, kamu spotlarının, broşürlerin hazırlanması, bunun topluma yaygınlaştırılması ve toplumsal duyarlılığının kanalize edilmesi, doğru bir biçimde, demokratik hakların kullanılması şeklinde kanalize edilmesi de önemlidir.

Bu çerçevede, bir diğer husus da yine, farkındalığı güçlendirmek adına içeriğin sınıflandırılması ve nasıl bir medya içeriğiyle, satın alırken yahut izlerken, karşılaşacağımızın bilinmesi önemli. Bu çerçevede, RTÜK'ün akıllı işaretler uygulamasına "cinsiyet ayrımcılığı" ya da "eşitsizlik" işaretinin de eklenmesi gerektiğini düşünüyoruz. Bu çerçevede, RTÜK Başkanımız "Hiçbir yerde, AB'de uygulanmıyor." demişti ama biz inceledik, Hollanda ve İzlanda'da bu uygulama var. Dolayısıyla, Türkiye'de de böyle bir farkındalık artırıcı işaretin mevcut işaretler arasına eklenmesi yerinde olur diye düşünüyoruz.

Bir diğer husus, biraz önce de kısaca ifade ettiğim, elektronik oyunlar. Bunların sınıflandırılmasında da Avrupa Birliği ülkelerindeki uygulamaya baktığımızda, Pan European Game Information, PEGI sistemi kullanılıyor. Bu bağımsız ve Avrupa Birliği tarafından desteklenen bir öz denetim modeli. Avrupa Birliği içerisinde 8 ülke yasal düzenlemeyle, 15 ülke resmî olarak bu sistemi destekliyor. Keza, Avrupa Birliği dışından da İsrail, Kanada, Rusya, Ukrayna, Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkeler de aynı sistemi kullanıyorlar. Burada, hukuki mevzuatımızın yasal ya da resmî olarak PEGI sistemini desteklemesi, bunun için de Fikir ve Sanat Eserlerinin Kayıt Ve Tescili Hakkında Yönetmelik'in 5'inci maddesinin (a) bendine bilgisayar oyunları içeriğinin PEGI sistemi çerçevesinde sınıflandırılmış olması zorunluluğunun eklenmesini öneriyoruz. "Bu nedir?" dediğimizde ise bu sistem, bizzat oyun endüstrisi tarafından kurulmuştur ve tüketicilerin, oyun kutularının üzerindeki logolar tarafından, özellikle ebeveynlerin... Çünkü bunu çocuklarına eğlensin, mutlu olsun, keyifli, hoş, bazen eğitici bir içerikle vakit geçirsin diye alıyor ebeveynler. Bu çerçevede, oyun kutularının logoları tarafından bilgilenecek suretiyle ebeveynlerin ya da gençlerin bilgi sahibi olarak satın alabilecekleri, oyun hakkında fikir edinmelerini sağlayan ve bir nevi akıllı işaretler sistemine benzetebileceğimiz, işte, şiddet, cinsellik, kötü konuşma, korku, uyuşturucu, kumar, ırk, etnisite, cinsiyet temelli ayrımcılık gibi logoların yer aldığı bir sınıflandırma sistemi.

Bir diğer hususta, sivil toplumun medya içeriğini sınıflandırması örneğidir ki burada da sivil toplum kuruluşlarına dünyadaki uygulamalardan da hareketle bir yapı önerimiz söz konusu. Bu çerçevede, örneğin, Amerika Birleşik Devletleri ölçeğinde örgütlü, Parent Television Council ki 1 milyondan fazla üyesiyle çalışmaktadır, bu anlamda etkin bir kuruluştur. Şöyle bir sistem geliştirdiğini müşahede ettik: Prime time'daki ulusal televizyonların programları, ayrımcılık, şiddet, işte, küfür, müstehcenlik gibi çeşitli toplum üzerinde zararlı olabileceği düşünülen, bozucu etki yapabileceği düşünülen içerikler, uygun olmayanlar kırmızı, yetişkin odaklı temeller içerdiği için zararlı olmasa da çocuklar ve gençler için uygun olmayanlar sarı, işte, aile dostu programlar yeşil gibi çeşitli renkler üzerinden içerik analizi yöntemiyle kodlanıyor. Bu sınıflandırmalar, üyeleri başta olmak üzere, e-mail ve web siteleri aracılığıyla gönderilen bültenlerle ücretsiz bir biçimde kamuya servis ediliyor. Böylelikle, bu tür içeriğe sahip olan yayınların toplum tarafından farkında olunmasının, gerektiğinde protesto edilmesinin önü açılıyor; topluma ücretsiz bilgi aktarılıyor. Bu değerlendirmeleri bu sivil toplum kuruluşu medya kuruluşlarının yöneticilerine de iletiyor, bir STK olma sıfatıyla. Aynı zamanda da bu veriler izleyici, hakeza tüketici olan ve aslında o medya sisteminin dönebilmesine, yaşayabilmesine sebep olan vatandaşlar olmaları hasebiyle sponsor kuruluşlara da vatandaşlar eliyle iletilmesi teşvik ediliyor. Yani bir vatandaş aldığı bülten ya da mail çerçevesinde, kendisi de hemfikir

olursa, bundan rahatsız olduğunu, kendisi bir birey olarak ilgili sponsor kuruluşu, reklam veren kuruluşu “Ben sizin tüketicinizim ve bu desteklediğiniz programın içeriğinden tüketiciniz olarak rahatsızım.” diyerek kendi fikrini demokratik bir biçimde bildirebiliyor. Bu tür çalışmalarla da gerek medya kuruluşları gerek reklam verenler üzerinde toplumun kendi öz denetim hakkını kullanmasına da ve hiçbir baskı, hiçbir yasal düzenleme yapmaksızın ama toplumsal tepki mekanizmalarını aktive edebilecek bilgi birikimini topluma sunmak suretiyle sivil toplum kuruluşları da kendi görev çerçevelerinde katkı sağlayabiliyorlar. Türkiye’de de bu tür sivil toplum kuruluşlarınca bu tür çalışmalar üstlenilirse yararlı olabileceği kanaatindeyiz.

Bir diğer hususta dünyada da çeşitli uygulamaları olan, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde kurulabilecek medya izleme merkezlerinin oluşturulması, bir merkezin oluşturulması ve bunun, işte, medyanın toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik salklenişi, ailenin korunması, kadın ve çocuk hakları, özürli hakları bağlamında yani kendi çalışma alanında etik ilkeler çerçevesinde medya içeriğinin izlenmesi ve raporlar oluşturulmasının, bu raporların ilgili sivil toplum kuruluşlarına iletilmesinin ve bir ağ oluşturularak kamuoyuna hak ihlallerinin ilgili bakanlıkça duyurulmasının ve dolayısıyla kamunun doğrudan medyaya müdahale etmediği ama aynı zamanda da ayrımcılıkla mücadelede kamuoyu denetiminin kolaylaştırılabildiği bir yapının ve ihlallere yönelik tepkinin daha fazla ses ve soluk olabildiği bir Türkiye profiline ulaşmanın mümkün olacağını düşünüyoruz ve bu, işte, reklam verenlere iletilir, içerik üreticilerine iletilir ama öncelikle böyle bir çalışmanın yapılması lazım. Burada da tabii ki iş birliği kuruluşları, fırsat eşitliği alanında çalışan sivil toplum kuruluşları, kadın konusunda, kadın ve medya alanında çalışan akademisyenler olacaktır. Bu içerik takipleri de bağımsız akademisyenler, uzmanlar, meslek mensuplarının temsilcileri tarafından gerçekleştirilecek, bağımsız uzman heyetler eliyle gerçekleştirilecektir.

Diğer taraftan, bir diğer ana başlığımız ise farkındalık artırma çünkü bunu sağlayamadığımız sürece biz reel bir ilerlemenin sağlanamayacağı kanaatindeyiz. Farkındalığı artırmak için de öncelikle, periyodik olarak da devam ettirilebilecek bir “Medya ve Kadın Kampanyası”nın, geniş kapsamlı bir kampanyanın gerçekleştirilmesinin anlamlı olacağını düşünüyoruz. İşte, diyelim ki en acil sorun kadına yönelik şiddetse bu anlamda da böyle bir kampanya düzenlenebilir ama aynı zamanda medyada toplumsal cinsiyet eşitliği bazında da böyle bir kampanya düzenlenebilir ve bu çerçevede, toplumda saygınlığı yüksek, itibar alanı yüksek figürlerin içinde yer aldığı, politik liderlerin yer aldığı spot filmlerin, bu filmlerin periyodik olarak güncellendiği bir yapı oluşturulmalı, afişler, broşürler, diğer unsurlarla... Nedir diğer unsurlar? İşte, küçük bir örnek: Örneğin, hepimiz elektrik faturamıza, telefon faturamıza, su faturamıza bakıyoruz, dijital de olsa bakıyoruz, ne ödeyeceğimizi bilmek adına da olsa bakıyoruz ve bu çerçevede, sadece bu faturaların, mail ortamı, dijital ortam dâhil, üzerine Alo Şiddet Hattının ya da RTÜK’ün başvuru hattının basılabildiği yani buraları da kullanabilirsiniz bilgisinin bir anda ve süreklilik ilkesiyle milyonlarca insana ulaştırılabildiği bir düzenleme yapılabilir. Yine, kamu kurumlarının, RTÜK’ün, TRT’nin çıkardığı dergilerde bu tür konuların gündeme getirilmesi gibi, yan unsurlarla birlikte, bütüncül, ülke ölçeğinde bir kampanya gerçekleştirilebilir ve bu çerçevede bir diğer ayaksa, medya içeriğinin değerlendirildiği, kadın ve medya konusunda bir sempozyumun da düzenlenmesi ve biraz sonra, 22’nci önerimizde de yer alan önerinin ödül töreninin de bu sempozyumun bitiminde, finalinde yapılması ve bu yaklaşımın, her yıl, süreklilik ilkesiyle devam ettirilmesini de önemli buluyoruz. Bunun temel sorumlusu da KSGM olarak tarafımızca görülmektedir. UNFPA, UNDP gibi uluslararası kuruluşlar, kadın konusunda faaliyet gösteren STK’lar ve ilgili diğer kamu kuruluşları da partner unsurlar olarak yer almalıdır ve bütçe KSGM tarafından karşılanmalıdır.

Bir diğer husus, sadece burada kamuyu sorumlu kılmamak, STK’ların da desteğini alabilmektedir. Bu çerçevede, örneğin, 2011 yılında Mor Çatı Kadın Sığınma Evi Vakfının kadına yönelik şiddetle ilgili hazırladığı spot filmlerin toplumsal cinsiyete aykırı genellemeler içerdiği gerekçesiyle RTÜK tarafından reddedildiğini bulguladık. Bunun yerine biz, ilgili STK’lar, RTÜK ve KSGM arasında üçlü bir görüş alışverişinin bu tür tekliflerde hâkim kıldığı, böyle bir iş birliğinin tesis edildiği bir yaklaşımın, gerektiğinde orta yollar, uzlaşma noktaları da bulunmak suretiyle anlamlı olacağını ve STK’ların da bu kamu spotları yayınlama imkânının bir parçası olarak Türkiye’de konumlandırılmasının yerinde olduğunu düşünüyoruz.

Bir diğer husus -biraz önce de kısaca ifade etmiştim- işte, yerli dizilerin kurgusal içeriğinde, cinsiyet eşitliğinde farkındalığın, hakların tanınmasında bir unsur olarak değerlendirilmesi hususu ki, burada -hep, eleştiri yapmak çok kolay, eleştirden bahsetmek ama- iyinin altını çizmek belki de çok daha teşvik edicidir; pozitif bakabilmek, baktırılabilmek. Bu çerçevede, KSGM’nin sekreteryasını yürüteceği bir seçici kurul oluşturularak, buradan, üniversiteden, sivil toplumdan ve sektörden gelecek temsilcilerle jürisinin dengeli bir biçimde oluşturulduğu bir yapı kurmak ve bu jüri yapısı üzerinden haber, reklam, dizi, film kategorilerinde, cinsiyet eşitliği bakış açısını sahiplenen unsurların bir iyi örnek olarak ödüllendirildiği -ki, burada iş birlikçi kuruluş olarak RTÜK’ü görüyoruz- ve bunun kamuoyuna sunulduğu, prezante edildiği bir yapının da oluşturulmasının faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Tabii, bütün bunları yaparken -muhakkak ki dikkatimizi çekmiştir- KSGM'ye, ister istemez, muhatap kuruluş olarak fazlasıyla atf yapıyor ancak şu an, baktığımızda, hâlen sadece 18 uzman, 8 uzman yardımcısının olduğu bir kurum görünümündedir. Şüphesiz ki bu yeterli değildir ve gerek bu raporda sunulan önerilerin hayata geçirilmesi gerekse de kurumun daha etkin performans gösterebilmesi için başkaca konularda, KSGM'ye de sınav yoluyla uzman yardımcıları alınarak personel kapasitesinin geliştirilmesi de önemseydiğimiz bir önerimizdir.

Diğer taraftan, tabii, kamu yayıncılığının cinsiyet eşitliğine duyarlı hâle getirilmesi de son derece önemli ve böyle baktığımızda, kamu yayıncılığı dev bir kurum Türkiye'de; on beş televizyon, dokuz radyo kanalı ve burada, Komisyon uzmanlarımızın kamu yayıncılığının en fazla cinsiyet eşitliğini sahiplenen kurum olması gerektiği öngörüsünden de hareketle yaptığımız, uzmanlarımızın yaptığı içerik analizinde -dizilerin tanıtım fotoğrafları üzerinden yapıldı bu çalışma- dizilerde, 9 dizide 39 erkek karakter yer alırken sadece 24 kadın karakter mevcut. Eğer toplumun yarısı kadın yarısı erkekse burada dengesiz bir durum var. Yine, dizi tanıtım fotoğraflarında -ki, bu bir diziyeye ait ilk algılamadır- fotoğrafların tamamında, merkezde bir erkek vardı, kadınlarsa yan karakterler olarak dağılmışlardı.

Yine, bir RTÜK uzmanının uzmanlık tez çalışmasında, yapılan 2011 tarihli nitel incelemede, çocuk programlarında, çocuk kanalında, toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına vurgu yapıldığı, cinsiyete bağlı ön kabullere fazlasıyla yer verildiği tespiti söz konusudur ve TRT Çocuk kanalında, erkek temsilinin kadın temsilinin neredeyse 2 katı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yine "İzleyici algılaması nedir kamu yayıncılığına yönelik?" diye baktığımızda, Dora Research tarafından 2012 yılında on iki ilde gerçekleştirilen "Marka Cinsiyet Raporu" araştırmasında ise tüm televizyon kanalları içerisinde en maskülen televizyon kanalı olarak TRT bulgulandı. Bütün bunlardan hareketle de, TRT'de de -özellikle kendilerinin de herhâlde bu durumdaki farkındalıklarını geliştirmelerinden kaynaklıdır- genel yayın planlarında, 2012 yılı "Toplumsal cinsiyet eşitliğiyle ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içeremez." ilkesine yer verilmiş olmasından da hareketle, TRT bünyesinde eşitlikçi bir bakışı sağlamaya yönelik bir öz denetim mekanizmasının kurulmasının, "fırsat eşitliği konseyi" adını taşıyacak bu öz denetim yapısının sadece TRT'nin programlarını takip etmesini ve tabii, TRT gibi büyük bir bütçesi olan bir kurumda da böyle bir konseyin rahatlıkla kurulabileceğini düşünüyoruz ve TRT'ye de bunu öneriyoruz, böyle bir yapıyı oluşturmasını ve burada da, uzman akademisyenlerden, üniversitelerin kadın araştırma merkezlerinden bu konseyin üyeleri bazında da destek alınması gereklidir.

Bir de yerli dizilerin değerlendirilmesinde de, yerli dizilerin cinsiyet eşitlikçi bir bakış açısına daha fazla yer verebilmesi adına, nasıl, bugün, belli filmler Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından destekleniyorsa, cinsiyet eşitlikçi bakışı sahiplenen, böyle bir bakışa sahip olduğunu düşünen dizilerin de yapımcı firmalarının Kültür ve Turizm Bakanlığına başvurmasının, başvurabilmesinin ve mali destek, yayımlayabilmek için, bu sanatsal içerikli ürünlerini yayımlayabilmek için mali destek alabilmesinin önünün de açılması, bu anlamda bilimsel bir kurul tarafından bu eşitlik algısının güçlenmesine katkı sağlayan dizilerin seçilebilmesinin de karara bağlanması uygun görüyoruz. Çünkü, şöyle baktığımızda, biz de genellikle dizilere yönelik yaptığımız incelemede de, işte, bu "femme fatale" dediğimiz kadın tiplemesinden, işte, çaresiz kadın tiplemesine kadar bir yelpazede ağırlıklı olarak salınan kadın tiplerinin olduğunu, kısmi olarak bağımsız kadın, kendi ayakları üzerinde durabilen kadın figürlerinin de yer aldığını yani bugün, günümüzde bir karma yapılanmanın da medya içeriğinde var olduğunu ifade etmek gerekir ama ağırlıklı kısmın yine de biraz önce bahsettiğim tarafa doğru kaymış olduğunu da birçok bilimsel çalışmadan damıtılmış bulunuyoruz. Oysaki toplumsal gerçekliği biz yansıtıyoruz argümanından farklı bir Türkiye profili de var. Bugün baktığımızda, sadece bir ilden bir yıllık bir örnek vermek istiyorum: 2011 yılında cumhuriyet başsavcılığı aile içi şiddet bürosunun rakamları çerçevesinde sadece Ankara Adliyesindeki aile mahkemesinde 2011'de 16.900 erkek hakkında tedbir kararı verilmiş. Bir taraftan, evet, hâlâ kadın cinayetleri devam ediyor, hâlâ aile içi şiddette, hiçbirimizin bir insan olarak kabul edemeyeceği portreler yaşanıyor, diğer taraftan böyle bir Türkiye portresi de var ama biz, hiçbir dizide, hiçbir kurgusal içerikte, hiçbir zaman aile mahkemesine başvurup kocasının eve girişini engelleyen ve hayatına devam edebilen, işte, efendim, kadın sığınma evinden başlayarak yeni bir hayat kuran kadın tiplmeleriyle karşılaşmıyoruz. Dolayısıyla, bu anlamda da bu tür olumlu içeriği, eşitlikçi bakış açısını da sahiplenen, toplumsal gerçekliği daha net ifade edebilen bakış açılarına sahip yapımların da teşvik edildiği bir mekanizmanın da anlamlı sonuçlara vesile olabileceği kanaatindeyiz.

Diğer taraftan, bazı konularda yeni hukuki düzenlemelerin ya da değişikliklerin yapılması da faydalı olacaktır kanaatindeyiz. 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 20'nci maddesinde "Cinsel saldırı, cinayet ve intihara özendirme" başlığında şöyle bir değişiklik öngörüyoruz. İntihara özendirmeden sonra, işte... Maddeyi tam okuyayım: "Cinsel saldırı, cinayet ve intihar olayları hakkında, haber vermenin sınırını aşan ve okuyucuyu bu tür fiillere özendirebilecek nitelikte olan yazı ve resim yayımlayanlar -buradan sonrasını

ekliyoruz- sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayalı ayrımcılık yapanlar bir milyar liradan yirmi milyar liraya kadar –şimdiki parayla aslında bin lira demek gerekir buna da- ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.” şeklinde değişmesi gerekir.

Yine, 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un “Erişimin Engellenmesi Kararı ve Yerine Getirilmesi” başlıklı 8'inci maddesinin 7 maddeden oluşan (a) bendine 8'inci madde olarak, Türk Ceza Kanunu 216'ya da atıfla, “halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşığılama”nın eklenmesini de öneriyoruz.

Dikkatleriniz için ve ilgilileriniz için teşekkür ederiz.

BAŞKAN – Sayın Uslu, teşekkür ediyoruz, hem sunum için hem raporun hazırlanması konusunda.

Değerli milletvekilleri, Sayın Uslu'nun sunduğu rapora yönelik söylemek istediğiniz, söz almak isteyen milletvekili arkadaşlarımız var mı?

MELDA ONUR (İstanbul) – Ben aslında bir iki bir şey söyleyebilirim eğer...

BAŞKAN – Önce Komisyon üyesi arkadaşlarıma sorayım, sonra size vereyim.

Komisyon üyesi arkadaşlarımızdan söz almak isteyen var mı?

Hülya Hanım, size söz vereyim, sonra size vereyim.

Buyurun.

HÜLYA GÜVEN (İzmir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, sayın Komisyon üyeleri; aslında, bu raporun hazırlığı gerçekten çok uzun bir süre aldı, emek sarf etti arkadaşlarımız. Bunun için de tüm arkadaşlara ayrıca teşekkür ediyorum.

Raporda benim dikkatimi çeken ve daha sonraları bir sorun yaratacak... Bu rapor gerçekten büyük bir emek ve zaman aldı. Yalnız bu süreç içinde ve rapor hazırlandıktan sonra, raporun hazırlığı süresince bazı, medyada genel müdürlerimizin de düşüncelerini de gözden geçirince, bir iki konuya değinmek istiyorum. Raporda dikkati çeken bir fren-denge sistemi olarak işte, medya izleme, bilinçli kamuoyu, etkin izleme amacıyla medyanın içeriklerine dair müdahaleyi de içine alacak şekilde Bakanlık tarafından, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından bir yönlendirme görüşü mevcut. Yine, daha sonra, ileri sayfalarda, yerli dizilerin desteklenmesi için de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından oluşturulacak kurul tarafından değerlendirilmesi esas alınmaktadır dizilerin ödüllendirilmesi konusunda.

Aslında bu düzenlemelerde Bakanlık içinde yapılacak olan bir yapılandırma ve oluşumlar, gelecekte sıkıntıya yol açacaktır. Bazı endişeler zaten başlangıçta medya mensupları tarafından dile getirilmişti. Aslında bunların çözümünü, öz denetimi tabii ki medyaya bırakarak, onların bu oluşumu sağlaması, onlar tarafından, akademisyenlerle, sivil toplum kuruluşlarıyla oluşturulacak bir kurul ya da kurullara denetimin bırakılması, bu kurullara yani medya tarafından oluşturulacak kurullara bakanlıkların, işte, RTÜK'ün temsilci vermesi şeklinde bir oluşum oluşturulabileceğini ve bunun medyayı da daha rahatlatacağını düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Peki, ben teşekkür ederim.

Buyurun, sözü size vereyim Sayın Okur.

MELDA ONUR (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Öncelikle, bir milletvekili olarak değil, bir eski gazeteci olarak böyle bir rapor hazırladığınız için çok teşekkür ederim. Böyle bir şeye tabii ki çok ihtiyaç var yani bunun en çok biz, içeride bir dönem çalışanlar acısını çektik, gelen eleştirilerle. Çok kapsamlı hazırlanmış bir şey ama tabii ki söyleyeceklerimiz var. Aslında ben raporu Hülya Hanım verdiğinde okuduktan sonra, şimdi Zeynep Hanım'ı da dinlediklerimden, birkaç revizyon yaptım kendi önerilerim üzerinde. Arzu ederseniz daha sonra bu önerileri yazılı olarak da iletiriz.

Şimdi -çizelgenizden şöyle hareketle, çok fazla vaktinizi almayacağım zaten- eğitim çalışmalarını kesinlikle -ve zaten bu RTÜK'ün Yasası'nda da varmış- hatta buradaki her konu yani her başlık mutlak, olması gereken şey fakat burada sorumlu kuruluş olarak mümkün olduğu kadar... Tabii ki kamu kurumlarının temsilcilerinin de katılacağı bir özerk birimin oluşturulması şart yani burada RTÜK ya da KSGM ya da Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ağırlıklı, denetleyici ve yönlendirici kurum olursa bu, bir bağımsız izlemeyi sağlamaz. Şunun için söylüyorum: Ha, burada yani önereceğim ne olacaktı aslında? Mademki bu kadar büyük işe kalkışıldı, çok ciddi, büyük bir işe kalkışıldı, işin içinde broşürler var, kamu spotları var, işte, bazı raporlama ve izleme birimleri var; mademki böyle büyük bir işe kalkışıldı ve STK'lara da anladığım kadarıyla bir davet gidecek; madem öyle, bununla ilgili, STK'lardan, özerk,

bağımsız bir birim oluşturulsun ve bu birim kendi etik kurallarını, kendi “cezai şart” demeyeyim yani kınama tarzı, artık neyse, olacaksa belirlesin ve bunun üzerinden, bugün kadın ise, şu anda kadın -Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu içindeyiz- ama Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığımızın içeriğine, çok daha fazla, daha çok dezavantajlı gruplar giriyor çünkü bugün, medyada sadece kadına yönelik değildir kullanılan yanlış dil, bazı etnik gruplara da yöneliktir, farklı cinsel tercihi olanlara da yöneliktir; o yüzden, bu tip kişilerin de haklarını ileriki dönemlerde savunacak bir geniş bir birimin kurulmasını önereceğim. Kim olacak burada, olması gereken? Tabii ki görsel ve yazılı medyanın temsilcilerinin olduğu -sivil toplum kuruluşlarından da gelebilir, haber daireleri ve yayın yönetim birimleri özellikle- bunun dışında, görsel medyaya dışarıdan malzeme veren, işte, dizi-film yapımcısı şirketler, film yapımcısı şirketler, bu kurumların temsilcileri, yapımcılar ve senaryo yazarları -burada senaryo yazarlarının rolü çok önemli- reklam sektöründe yer alan... Az önce reklamdaki söz ettik çünkü bugün sizin için belki de ayrımcılık gibi görünmeyen bazı reklamlar, bazı insanlar için ayrımcılık gibi görünüyor. Bunu sadece Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ya da RTÜK’ün bakış açısıyla bulamazsınız çünkü bugün, baktığınızda, en azından, işte, sabah işe giden baba, evde kalan anne, temizlik yapan anne. “Bu kadınlara hep temizlik rolü mü düşecek?” bir bakış açısı var. Buna Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ya da RTÜK böyle bir bakış açısıyla bakmaz yani şu anki hâliyle bakmaz diye düşünüyorum, benim bile aklıma gelmez. O yüzden, reklam sektöründe yer alacak insanlar, mutlaka iletişim ve sinema bölümlerinden akademisyenler, kadın örgütlerinin temsilcileri -ki bu, kadın söz konusu olduğu için- yarın bir gün farklı bir dezavantajlı grup varsa, engellilik varsa onların temsilcileri olur ve tabii ki Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı temsilcisi, KSGM temsilcisi, Basın Yayın Enformasyon temsilcisi, RTÜK temsilcisi olabilir, hukukçular olabilir. Nasıl çalışmalı? Nedir misyonu? Kadına dönük toplumsal eşitliği zedeleyici, şiddeti özendirici, kadının sosyal hayatın dışına itilmesine sebebiyet veren ve kadını hedef gösteren yazılı ve görsel iletişim dili ve malzemesini belirleyerek, bu belirleyeceği etik kurallar çerçevesinde, bu kurallara uyuşmayan kurumları uyararak olabilir diye düşünüyorum.

Şimdi, izlemeyle ilgili olarak tam kasıt nedir? Onu çok fazla anlayamadım. Yani, rapordan okuduğumda, bir çeşit yönlendirme gibiydi ama sanki Zeynep Hanım sadece raporlama gibi söyledi.

ZEYNEP KARAHAN USLU (Şanlıurfa) – Tabii ki raporlama...

MELDA ONUR (İstanbul) – Çünkü “izleme” dediğiniz zaman, siz bunu gizli kapaklı da yaparsanız, bu medya üzerinde örtülü bir kontrol oluşturur.

ZEYNEP KARAHAN USLU (Şanlıurfa) – Akademik bir...

MELDA ONUR (İstanbul) – Anladım, evet... Ama, doğrusu aslında şikâyet üzerine çalışmasıdır bu tür birimlerin. Zaten vatandaşa açık olacak, kamu spotları yayınlayacaksınız ama vatandaşın şikâyetlerine mutlaka açık bir birim olacak. Vatandaştan gelecek şikâyetleri de... Ha, RTÜK kendi içerisinde bir izleme oluşturur, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ama Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bunu yönlendirici değil, daha çok raporlayıcı bir şey yaparsa yani mümkün olduğu kadar kamunun, burada, denetimini -kim olursa olsun bu bakanlık- geri planda olması gerekiyor. Bakın, iki örneği zaten Zeynep Hanım’ın kendisi verdi yani Mor Çatı’nın bir spotunu RTÜK’ün yayınlamaması bir bakış açısı; ayrıca, en maskülen kanalın TRT olması zaten bu konuda, hani, diyoruz ya “genel ahlak, kamusal düzen” gibi bazı muğlak ifadelerin özellikle toplumsal cinsiyette kadını ne kadar vurduğunu da önümüze koyarsak, bu konuda bakanlığın ve diğer kamu kurumlarının, mümkün olduğu kadar, koordine edici, denetleyici, yönlendiriciliği koordine edici olması gerekiyor. Bu yüzden -dediğim gibi- iyi bir çalışma ama çağırının, bir özerk kurum kurma amacıyla yapılması gerektiği görüşündeyim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Biz teşekkür ederiz.

Başka söz almak isteyen?

Zeynep Hanım, buyurun.

ZEYNEP KARAHAN USLU (Şanlıurfa) – Belki, iki hususu berraklaştırmak icap eder. Şimdi, öncelikle bu, dünyada da belli ülkelerde aslında var. Raporda var olduğu için tekrar o ülke örneklerini anlatmıyorum, hepsini koyduk çünkü eklerde...

MELDA ONUR (İstanbul) – Her ülkenin kendine göre farklılığı var.

ZEYNEP KARAHAN USLU (Şanlıurfa) – Hayır, hayır, eklerden... Tabii, tabii yani bu, uygulama örneğinin olduğu ve başarılı sonuçlar alınmış yapılardan bahsettiğimizi -altını çizmek adına- ifade ettim. Siz de okuyabilirsiniz. Şüphesiz ki bunların bütçeleme işi var yani kamu kurumları ve Türkiye bir hukuk devleti. Bütçelediğiniz zaman, mecburen, en azından ilişkili kurum olmak durumundadır ki özerk kurumlar da aslında ilişkili kurum statüsündedir yani bunun ötesi yoktur, yapamazsınız. Ya bunu bir STK kendi

kaynakları, fonlarıyla yapar ya da kamu yapar. Biz, parlamenter olmamız ve bir de realize edilmesini kolaylaştırabilmek adına, önerilerimiz çerçevesinde, alt komisyon olarak, bütçe faktörünü de dikkate alarak ilgili bakanlığın ilişkili kurumları bazında olabilecek bir kurul oluşturulmasını ifade ettik.

Bu arada, siz de daha sonra benim ifademle daha net fark etmişsiniz, şüphesiz ki medya izleme yani bu, her yerde “medya watching’ tir” yani bu, biliyorsunuz.

MELDA ONUR (İstanbul) – Zaten var bunu yapanlar...

ZEYNEP KARAHAN USLU (Şanlıurfa) – Yani dünyada medya watching, işte, ya STK ya kamu eliyle yapılmaktadır. Bizim burada koyduğumuz da bir meyda watching center şeklinde bir, içerikleri analiz edecek, ki içeriği analiz edecek kişilerin de doğal olarak yani bürokrat olmayacağı, konunun uzmanı olan akademisyenler, STK temsilcileri ve sektör çalışanlarından olacağı da açıkça ifade edilmiştir bu raporda. Bütçe bazında da ilişkili kurum olmanın dışında başka bir statü tanımlamak... Zaten siz de aslında “özerk kurum” dediğinizde, aynı şeyi farklı bir ifadeyle teyit etmiş oluyorsunuz. Özerk kurum da aslında bir kamu kurumudur, bunun ötesi yok ya da STK olacak.

MELDA ONUR (İstanbul) – Yalnız sanki “bünyesinde” gibi bir ifade var raporda.

BAŞKAN – Yok, değil.

ZEYNEP KARAHAN USLU (Şanlıurfa) – “Bünyesinde” diye bir kavramlaştırma yok. Özerk kurumlar da içindedir yani saydığınızda bütçelerken, biliyorsunuz Meclise de geldiğinde, zaten o yüzden öyledir, bütçesini oylayabiliyoruz için...

MELDA ONUR (İstanbul) – “İçinde” farklı bir ifade... Olsun...

ZEYNEP KARAHAN USLU (Şanlıurfa) – Ama, yani neticede bütçenin içindedir, anlatabiliyor muyum. Yani, RTÜK de, Tütün Kurulu da, ilgili bakanlığının içinde gelir buraya ve buradan öyle oylanır çıkar. Bu çerçevede, bu, bu.

Diğeri de iyi örneklerin ödüllendirilmesi hususu, onda da aynı durum söz konusu. Yani, bunu bütçeleymek, organizasyon yükünü gerçekleştirmek adına -ya, atıyorum, örnek yani, örneğe takılmayın- Sinematek bunu kendi yapar, bir STK olarak ya da kamu yapar. Bizim burada önerimiz, şu ana kadar çünkü...

BAŞKAN – Yasakçı zihniyetten daha pozitif bir zihniyet.

ZEYNEP KARAHAN USLU (Şanlıurfa) – ...böyle bir şey olmadığı için ve bir şeyi yasaklamak değil de iyiyi altını çizmek, ön plana çıkarmak adına düşünülmüş bir öneridir netice itibarıyla da ve burada da yine, bu seçimi yapacak, seleksiyonu yapacak kişilerin yine konunun uzmanı sektör çalışanı ve akademisyen olması öngörülerek de bu tür endişelerin ortadan kaldırılacağı kanaatindeyim ama bu organizasyonu yapacak, işte -tırnak içerisinde- huzur hakkını, böyle bir yapı kurulursa jürisine ödeyecek olan bir kamu kurumuydu, ister istemez, o da bir şekilde bakanlıkla ilişkili olacaktır; özerk kurum bile kursanız aynı durum söz konusudur. Kurmadığınızda da zaten o zaman Kültür Bakanlığı önerisine gerek yoktur, bir STK, alır kendisi karar ama biz, STK'lara bir şey vazetmek yerine, yasama organının da mensupları olarak şüphesiz ki siyasi iktidara bunları önermenin daha sonuç alıcı olduğunu kanaatindeyiz. Komisyonumuzun, keza, kamu kurumları üzerinde denetim yetkisi olduğunu da konuyla ilgili olarak düşünecek olursak daha sonuç alıcı bir noktaya konuyu getirmenin bu yolla daha mümkün olacağını düşündük. Mesele bundan ibarettir.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Peki, teşekkür ediyorum.

Başka söz almak isteyen arkadaşımız yoksa, raporun tümünü oylarınıza sunuyorum arkadaşlar: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bu Komisyonunda emeği geçen, başta Zeynep Karahan Uslu, Tülay Kaynarca, Gökçen Özdoğan Enç, Kemalettin Aydın, Sayın Sedef Küçük, Hülya Güven ve Mesut Dedeoğlu'na –bugün toplantıda yok- teşekkür ediyoruz, ellerinize sağlık diyoruz.

Komisyon raporumuzun hayırlı olmasını temenni ediyorum, hepinize teşekkür ediyorum.

Toplantımız bitmiştir.

Kapanma Saati: 15.30